

МАТИЈА БЕЋКОВИЋ

НЕГРИШОРЧЕВ ПОДВИГ ДРАГАНА СТАНИЋА

Има ли већег неспоразума са нашим временом него кад неко пише књиге? Нећемо ваљда опет с књигама у Европу, чак и у двадесет и првом веку. Испада да је држава била у праву што за културу, а поготово књигу, не даје ни жуту банку. Дуго је толерисала и писце и књиге и пружала им небројене шансе. Било како било, књига је збрисана и препуштена специфичим потребама појединаца. Ко је жедан, нико му не брани да пије воде. Као што смо некад кријући славили крсну славу, сада можемо кријући и да читамо. Победници не пишу само историју, него и поезију. И уметност је још увек више у рукама победника него уметника. И то не само победника у рату, него и победника на изборима у миру, чак и оним локалним. Испада да су сад сви депресивни. Чак и они који су највише пљували свој род, оца и мајку, а нису добили ништа сем подршке малотиражних медија и честих наступа на телевизијама и јавним трибинама, а остало је још толико непотрошене пљувачке и доконих каменица.

У име лепих успомена и добрих старих обичаја, окупили смо се вечерас у Матици српској, као у најбољим временима, да говоримо о новој, особеној књизи Ивана Негришорца насловљеној *Матични млеч*. Објавио ју је Орфеус, прошле године, а већ је заузела посебно место не само у биобиблиографији аутора него и у биографији и библиографији Матице српске. Оваква, није ни могла бити написана раније, а могла би бити допевавана доцније и постати украс Матичине историје.

Светогорцима је завет да се за живота бар једном попну на Атос, а пожељно је и да напишу житије оног претходника чије су име узели при монашењу.

Иван Негришорац, монашко име Драгана Станића, подухватио се да испише својеврсна житија својих претходника на челу Матице српске, од њеног оснивања па и пре оснивања. Негришорац је одменио Станића и његово име уписао међу најнесебичније добротворе Матице српске. Себи је дао труда да препева Матичину историју и докаже да је та историја временом постала поезија. Све је природно и једноставно, као да није ни могло бити другчије и логичније, па ипак таквог подухвата до сада није било. Тај утисак долази заслугом мирне нарације, која у интересу поезије тече као равничарска река чије се кретање не примећује.

Ако то није сувише помпезно речено – песник Иван Негришорац осветлао је образ професору Драгану Станићу, исписујући поменик и подижући памјатник Матичиним челницима, његовим претходницима, својеврсну Матицијаду српску, ако је Матицијада права реч за ову песничку пустоловину.

Можемо нагађати колико је себи морао дати труда, где је све завирио и на којим све језицима је Иван Негришорац трагао док је нашао тако богату аргументацију, ако знамо да првих деценија записници нису ни вођени, а кад је основана Матица српска није била ни дозвољена.

Негришорчев изналазак отвара питања која је немогуће побројати, камоли расправити. *Матични млеч* није књига значајна само за аутора него и за Матицу српску којој је посвећена. А кад је за Матицу онда нема за кога није у имагинарној радионици стваралачке заједнице. Није ми познато да се још неко подухватио да препева повесницу неке институције. Поготово челник оне најзначајније. Негришорац је историјске чињенице престворио у песничке слике, а претходнике Драгана Станића запослио као поетске ликове и књижевне јунаке. Смирену нарацију, као да се то не рађа први пут, него је једна од безброј усмених верзија, крунисала је поезија и свему дала дубљи и виши, да не кажем, вечни смисао.

Жицу на коју је у *Светилнику* набасао Негришорац није нашао па зашао – него је у *Матичном млечу* поново пронашао и на правом задатку запослио своју машту, поетику и омилитику. Мало их је, ако их уопште има, у савременој српској поезији, који на једном разбоју природније преткивају предиво великог наратива и срећније излазе на крај са толиким садржајима, симболима и мотивима.

Већ и сами наслови су готове песме, а у песмама „где свих времена разлике ћуте” нашли су се заједно и оснивачи и њихови наследници и настављачи, преци са нашим дојучерашњим саговорницима и савременицима. Лесковац и Бошко Петровић, Радујков и Тишма, Ковачек и Чедомир Попов. Све почиње 1813, с јесени,

кад митрополит Стратимировић у молитви призива слике многих избеглица, а завршава се измученом душом Божидача Ковачека и свечаном седницом, негде у облацима, на којој Светозар Милетић отвара сабор свих заслужних матичара.

То је, како би цитирајући по сећању рекао недавно преминули Шејмас Хини – владање језиком, под којим се подразумева поезија као снага која саму себе потврђује. У тој владавини коју представља песников лични дар за казивање, као и заједнички извори самог језика – поезији је дато право да влада и ужива у сопственом угледу. *Матични млеч* би се могао штампати не само у песничким едицијама него с правом стајати уз *Историју Матице српске*, јер је готово сваки стих извадио крштеницу из древних и нових архивских папира.

Мени је лично жао што у *Млечу* нисам нашао име оног Георгија Кирјаковића, посрбљеног Грка, који се с Вуком упознао кад је овај довео свог сина Саву и уписао га у Новосадску гимназију и од тада у својој радњи држао сва Вукова дела. Писао је Вуку кад је овај отишао на Цетиње, да му нађе неког Црногорца с којим би се дописивао. И молио да уместо њега (још тада) пољуби Његоша „у свету десницу”.

Али има дана и *Матични млеч* ће имати још и избојака и издања.

Честитам Ивану Негришорцу на овом подвигу Драгана Станића.*

---

* Реч на промоцији књиге *Матични млеч* Ивана Негришорца у Матици српској у Новом Саду, 26. априла 2017. године.